

THEOREMA

TERTIVM.

*

Correctio symptomatum à sumpto purgante medicamento nondum vacuato excitatorum.

SYMPTOMATIBVS formidandis, iisdemque 10
causis multorum morborum & senij & mortis
acerbæ, à medicamēto purgante orientibus, oc-
currendum est. Ea autē sunt humorum pravorū
commotio citra vacuationem, vacuatio illegiti-
ma & molesta, vacuatio denique immoderatissima & multò
largior, quàm necessitas postulet. Quorum causa est incom-
petentia & vitium, vel sumentis, vel medicamēti, vel acciden-
tium vtriq; superuenientium. Quæ tria si cōmoderatē se ha-
bent, magni sunt momenti ad corpus incolume seruandum.
Vitio autem sumentis purgatio malè procedit, quia is vel est 20
ex eorum numero, quibus est interdictus medicamentorum
vsus, vel materiam vacuandam non æquauit, nec obedientem
naturæ coquendo reddidit, nec meatus, per quos facienda erat
vacuatio, aperuit, & leues ac lubricos reddidit. Quæ præpara-
menta cū præcesserunt, reuera corpus ab impendente peri-
culo securum reddunt. Medicamentum autē improspere va-
cuationis est causa, quando est genere malignum, aut notas nō
habet omnes boni medicamenti, aut nec proportionem artifi-
cialem, cuius antè meminimus. Vitanda igitur tibi sunt medi-
camenta quæ nec arte, nec ratione alia fieri meliora possunt: 30
eligenda verò alia, obseruatis conditionibus, & modis propor-
tionum prædictis. Vitio deniq; accidentium superuenientium
vitiosa sit purgatio, si in victus ratione, per sex res non natura-
les, tibi notas, ager deliquerit. Medicamentum autē humores
prauos commouet, sed nō vacuat, aut tardius vacuat ob ipsius
actionem remissam & debilem: vel ob materiam expelli con-
tumacem, quæ commouetur quidem, sed expulsionī resistit, &
latius in corpore spargitur & increscit: vel ob imbecillam su-
mentis virtutem, non potentem in medicamentum agere, quo
fit vt nec medicamentum in virtutem & naturam agat, vel ob 40

fla

flatus crassos medicamentum leuantes, & in poros corporis impingentes (vnde febres putride, syncope, & mors festina) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem: vel ob meatus, per quos vacuandum est, obstructos aut constipatos. Quibus causis omnibus qua ratione optima prospicias, accipe. Si ob naturæ imbecillitatem id contingit (quod sensu deprehendere potes: aut enim ex morbo reualefcit homo, aut alia simili causa imbecillus est) & medicamentum lauando & lubricando est purgatorium, cibo naturam mox roborante, dato & potu

10 aquæ minimum frigida: medicamenti actio adiuuatur. Si ob flatus, & malam humorum qualitatem (quod præcedentia flatuum signa, aut intemperiei cum humore æqualis vel inæqualis declarant) clysteribus aut vomitu vacuandum est: deinde flatus dissoluendi aut mala qualitas contrario est alteranda. Si facultas expultrix est imbecilla, aut medicamenti actio debilis aut remissa, data aqua modicè frigida, & hora

post adstringente aliquo, vt cydonio, pyro, vel simili: medicamentum potenter ad inferiora detruditur. Ob intestino- *Vt Galenus se fecisse nar- rat in iuue- ne, qui scam-*

20 dendum est, & aliis constipatam aluum expedientibus. Qui- *moniū sunt pferat. lib. 2. alimētorum paulo antè cydonia.*

lubricet ac descendat medicamentum. Quod verum est, si li- *Hæc de pur- gatione per lu- bricationem medicamen- to.*

30 huiusmodi. Non est igitur id auxilium absolute, & sine limi- tatione scribendum. Omne enim medicamentū comprimendo purgans nisi vacuet, intestina præsertim tenuia & aliōs meatus exiles lædit. Quapropter vacuandum est prædictis tum lubricantibus: tum ad inferiora trahentibus. Si autem medi- camentum soluendo purgatorium, & ob id fugiendū, non vacuarit, quàm potes celerrimè à corpore expellatur vel vomitu, vel potius deiectione, ad quam clysteribus etiā potenter attra- hentibus ipsum reuelles, si ad superiora moueatur: tale enim nisi citò vacuetur, angustiam, æstuationē, conuulsoriū quen- *to.*

40 dam motum, in quo partes extenduntur & retrahuntur, totius

corporis molestiam violentam, cordis morsum, præfocacionē in quibusdam, scotoma, capitis & oculorum dolorem tantum: vt hi foras elidi videantur. Præter dicta auxilia horum medicamentorum malignitatem frequenter obtundit, & acrimoniam frangit, Rufo autore, potus aquæ vehementer frigida, & in eadem sessio, & quæcunq; eius vehementiam, acrimoniam, inflammationem, furiosum impetum frangunt: adhæc theriacæ, & cætera partim paulò antè dicta, partim dicenda. Si autè medicamentum benignum est, tamè non vacuarit, sed angustiam, vètris tormina, æstuationem corporis, capitis dolorem, vertiginem, scotoma seu oculorum obtenebrationem, pandiculationes, oscitationes excitet, citò expellatur, sumptis primū astringentibus, ipsum deturbaturis, vt cydoniis, mastiche, & similibus: deinde balanis & clysteribus ad inferiora trahētibus.

Astringentia si post alia sumantur ea deturbāt Gal. lib. 1. c. 2. Aliment. c. 6. Sa- vit. tuenda. Plurima enim talia medicamentum infrà valenter compellunt. Sed in clysteribus pro vario affectu compositis, spes omnia hæc deturbandi, & à magnis periculis vindicandi magna est. Quòd si hæc non profuerint, & symptomata praua multiplicentur, & materia tenuata seorsum feratur, secunda necessariò vena est, præsertim brachij interna, deinde vena malleoli: phlebotome enim ad hæc est efficax. Vomitus autè tunc prouocandus vel intendendus, quando à medicamento stomachus per os ventriculi (quod etiam cor nominant) mordetur, & nauseam aut singultum suffocatorium, excitat medicamentum genere strangulatorium: non neglectis etiã tum clysteribus, præsertim si vètram aut hypochondria angit medicamentum, & torminibus ac æstuatione fatigat.

De medicamento illegitimè & molestè vacuante.

Medicamentum illegitimè & molestè purgat, quod vacuat quidem, sed non quos humores vacuari oportuit: idque prætereà facit cum subuersione, vomitu, torminibus, æstuationibus. Si autem vacuat corruptum quidem & impurum, non tamè quem volebamus humorem his ipse alio purgante sumpto, est vacuandus: alioqui latius in corpore spargetur & increscet, ob agitationem & commotionē in eo factam, & aliarum materiarum affluentium, in ipsum conuersionem: quomodo in lacunam dum diuersa tum pura, tum impura afflu

affluunt, eam subuertunt, & totam tandem impuram reddūt. Quòd si non corruptum humorem, sed benignum & necessarium vacuat medicamentum, æger, æstuat, vexatur, viribus immodicè deiectis languet, natura expulsiōni repugnante, (quorum nullum adest, vbi excrementa sola vacuantur) proinde mox eius medicamenti vires frange, ipsumq̄ue à corpore lubricando deturba: quæ duo aqua calida in horas pota præstat, aliaq̄; idem potentia plenius trademus. Si autem vomitū & animæ subuersionem medicamentum excitat, vomitoriū, *Cause medicamentū ex*
 10 vel natura, vel quia est abominabile, aut à flatibus leuatur, aut *deiectorio vomitorium*
 ob stomachi imbecillitatem, aut sterco siccius, aut intestino- *rum angustiam: si ob hæc postrema clystere idoneo sterco facientes*
 rum angustiam: si ob hæc postrema clystere idoneo sterco *molliat, & intestinorum ab his obstructio liberetur: qui si prius dicta.*
 non sufficit, vomitu expellatur medicamentum. Quòd si sum *ptum est abominabile medicamentum, aut stomachus est im-*
 becillus, ob idq̄; vomitus timeatur, à corporis & animi moti- *Apho. 14. & 15. lib. 4.*
 bus, quantum potes, abstine, donec in medicamentum ipsum *Remedia vomitus.*
 natura vndique agat, aliter in naturam nō acturum: odoretq̄; *Absinthium*
 20 æger flores, & alias plantarum partes suauiter olentes, men- *Ponticu seu*
 tham, sampsuchum, citri folia & fructum, apium, absinthium, *Romanum*
 eydonia, macianum, rosas, bolum aqua rosarū & aceto asper- *intellige ex*
 sum, lutum quo panni abluuntur, rosas recentibus, & aqua ro- *Gale. lib. 6.*
 sarum nutritum. Extrema quoque fricuisse, & vinculis dolori- *simp.*
 ficis astrinxisse, manus item ac pedes aquæ calenti multum *mordenti imposuisse, iuuat. Si autem medicamentum est sty-*
 pticum, mordere [aliquid prædictorum] quasi lambendo bi- *bere, faciem aqua rosata, vel alia redolente leuiter aspergere,*
 gaudere, delitias curare, præsertim nausea incipiente, vomitū *prohibet. Vbi verò anima est sedata, ambulet, ac paululū mo-*
 30 ueatur, quò promptius medicamentum descendat, vt docuit *Hippocrates. Tormina autem medicamentum excitat, quod*
 Hippocrates. Tormina autem medicamentum excitat, quod *Aphor. duo-*
 stomachum & partes, quas permeat, pungendo lædit, vel in- *bus prædi-*
 temperie sua afficit, aut quod immodicè trahit humorem tam *ctis.*
 benignum, quàm malignum. Ob id vim eius citò obtūdimus, *ipsumq̄; citò à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum*
 ipsumq̄; citò à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum *est, partim mox dicetur.*

De medicamento immodicè vacuante.

Gale. libr. 3.

40 **H**ypercatharsis, hoc est, à medicamento purgante vacua- *sim. cap. 26.*
 tio immodica, fit ratione sumentis, medicamenti, acci- *& 27.*

dentium vtrique superuenientium. Ratione sumentis, quod is vel excrementis ad fluendum paratissimis redundet, vel venarum facultate retentrice sit imbecilla, vel orificiis earum amplioribus, vel ex iis est, quibus purgatio est interdicta, quos in libro de pharmacia declarauimus. Ratione verò medicamenti, quoniam id aut qualitatem habet alienam & deleteriã, venenosãque, aut largius sumptum est, aut proportione sui ventriculi, & intestinorum villis adhæret, aut venarum ora mordet, pungit, aperit, aut cor intemperatius reddit, quas hypercatharses causas ex his quæ præcesserunt, discernito. Ratione denique illorum quæ vtrique superueniunt: australis enim constitutio, vt inquit Gale. si vincat, aperit, rarefacit, humores ad fluendum idoneos reddit: aquilonia quoque, si præpoleat, fluxiones etiam comprimendo & exprimendo excitat: quapropter per hos flatus, qui promptè tunc fluxionibus tentantur, purgandi non veniunt. Potus quoque largior aquæ frigida, ac errores alii quidem in sumendis, admouendis, educendis, faciendis, hypercatharsim * promouent. Huic immodicæ vacuationi ne vires prosterнат, resistemus, per auxilia dictis fluxus causis (quas præcedentia declarant) contraria: qualia sunt: quæ medicamenti virtutem frangunt, obtundunt, incalescant, compingunt, motu molesto exuunt, expellunt vomitu, opposito scilicet motu fluxui ventris: adhæc quæ retentricem vim venarum, & orificiorum laxiorum & intestinorum roborant cogendo & constringendo: quæ denique cor ipsum roborant, & animam recreant, exhilarantq;: his enim omnibus tota hypercatharses curatio perficitur.

Aph. 5. li. 3.

* *Hypercatharses remedia causis ipsius contraria.*

Canon primus.

Sigitur fiat ob medicamenti actionem immodicam, frangenda virtus eius est, ipsumq; citò à corpore expellendum per lauantiã, vt aquam calidam, aut aquam hordei, aut mucaginem feminum psyllij & cydoniorum: vel tergentia, vt faccharum rubrum, mel decoctum vuarum passarum, hydromel, & similia: vel comprimentiã, vt cydonia, syluestria poma (maciana vocat) pyra, mastichen, myrobalanos, & similia. Eadem ratione cum medicamentum aliquod violentum, præsertim expulsu difficile, deturbadum est. Rufus primùm propinat mucaginem proposito affectui idoneam, cum aqua tepida, & pauco oleo amygdalino: horis postea duabus aliquid com

Remedium triplex medicamentum ex corpore pellit.

10

20

30

40

comprimens exhibet: sic medicamenti virtutem totam à corpore expellit, vt nullum ipsius vestigium superfit. Addit Galenus, aquam calidam lauare expurgare, medicamentumq; purgatorium etiam si alicui parti hæserit, deturbare: frigidam vero, quòd villis viscerum adhæret, magis impingere. Serum denique lactis caprini cum melle, & pauco sale medicamentum probè expellit, vt Ioannitius ait, vt nullum eius maneat vestigium.

Canon secundus.

10 **I**ntestinatorum verò ac venarum, & in ipsis orificiorum atque etiam corporis pororum vim retentricem firmamus: sumptis modo quo poteris optimo, vel etiam clystere si opus est, iniectis rebus odoratis ac constringentibus, cogentibus, contrahentibus. Quæ propè omnia mastiche præstabit: cogendo enim & contrahendo roborat. Si igitur mastichis drachmæ duæ aut tres cum succo cydoniorum bibantur, medicamentum reliquum expellent comprimendo, ac tandem alium adstringent, vt Hamech visum est. Adhæc stomachum & ventrem reliquum, oleo rosato, quàm pati potest calidissimo, illenisse, pulueremque mastiches, & gallæ, aut rosarum, superparasse, in id est mirificum. Idem, Hamech autore, præstabit tragacantha assata à drach. tribus, ad drach. quatuor, ex lacte dulci, aut acido, si affectus id exigat, cocta, & pota. Adhæc semen nasturtij tostum, à drach. duabus vsque ad aureos duos, cum succo cydoniorum aut myrtorum, coquendo impinguat, in id est omnium valentissimum, præsertim si semen non sit tritum: nam terendo lentorem amittit. Coriandro autè tibi est vtèdum, cum incrassare, & compingere materiam studes: 30 sphragide verò Lemnia, & sanguine draconis, cum vlcus suspirans: spodio autem, & adipibus, & muccagine seminis psyllij, cum pungens, & mordax, & excorians dolor est sedandus, & reliquum medicamentum expellendum. Acacia verò, & sanguine draconis, & succino, cum sanguinis deiectione sistenda est. Succo item barbæ hircinæ, quando venarum, pororum, orificiorum amplitudo laxior materias intestinis permittit. Narcoticis denique, cum est stupefaciendum, somnus conciliandus, materia incrassandæ. Id quod postremum est tentandū, ac in deploratis, & magnis, & periculosis causis, vbi cætera 40 nō satis contulerunt. Porro inter cōstipantia, in vnū cogentia,

roborantia, sistentia, primas tenent mastiche, rosa, semen rosarum, xylaloë cruda, balauftium, acacia, succus barbæ hircinæ, galla, gummi, lutum Lemnium, spodium, acini granatorum, rhus, ammi, semen portulacæ & arnoglossæ, fructus tamaricis, & coriandri folia, & grana myrti, cyminum, vel anisum aceto infusum & torrefactum, cortex thuris, coagulum leporis, sanguis draconis, semen nasturtij assatum, gallia, fructus rubi, & similia. Ex compositis verò in idem symptoma vten da sunt saccharum rosatum, cum mastiche, & gallia, & ex cydoniis malis compositiones, & alia id genus. Inter quæ nostrum 10

Cöposita in hypercathar sin corporis frigidi. Electarium Diacyminum eligimus ad cohibendum alui fluxum, medicamentum purgatorium in corpore frigido sequentem. Nam viscera calfaciendo roborat, flatus dissipat, hæmorrhoidum quoque fluxum & flatus compescit. Est autem eiusmodi. Ligni aloës, spicæ nardi, galliæ moschatae, cyperi, calami aromatici, ana drach. duas: cymini Carmani aceto horis 24. macerati & torrefacti, drachm. tres: seminis porri torrefacti, drach. vnam & dimidiam: myrobalanorù emblicarum, succo cydonij maceratarum & tostarum drach. duas, & dimidiam: seminis nasturtij tosti drach. sex: seminis vuarum passarù drachm. quinque: baccarum myrti tenuissimè tritarum, drachm. sexdecim: balauftij, concharum vstarum, thuris fructus tamaricis, ana drach. duas & semissem, ammeos drach. tres: tere omnia tenuissimè: & iterum vino odoro frangantur, & siccantur: deinde frangantur aqua cydoniorum, aut aqua baccarum myrti, & hypocisthidos, & siccantur, vbi erunt probè perficcata in vase vitrato, iterum tere, & miua excipe. Dantur drach. tres cum syrupo cydoniorum, aut myrtino. 20

Trochisci ad fluxum: 30

IN eundem fluxum, præsertim diurnum, efficacissimi quoque sunt hi trochisci nostri. Balauftiorum, corticum glandium aceto maceratorum & tostorum, rhois, baccarum myrti, hypocisthidos ana drac. duas, cymini Carmani, gallarù aceto maceratarum & tostarum, capitum granatorum, fructus tamaricis, macis, xylaloës, galliæ aromaticæ, mastiches, spicæ, ana drach. vnam seminis oxalidis, gummi, boli armenicæ, seminum vuæ, passerum tostorum, ana drach. vnam & dimidiam: se. coriandri aceto macerati & tosti, drachm. duas, cum vino pontico: finge trochiscos ponderis drachm. vnius, 40
quo

quorum vnus datur cum syrupo cydoniorum, vel aliquo succo styptico.

Electarium.

SI verò à medicamento purgatorio alius immodicè fluat *In hyperca-*
corpore calidiore, sumat hoc electarium. Baccharum myr *thasmi cor-*
ti drach. duodecim, rosarum, spodij, rhu, santali albi, luthei, ru- *poris calidi*
bri balauftij, gummi, ana drach. vnā & dimidiam. granorum *composita.*
granati acidi assatorum drach. septem: coriandri aceto mace-
rati & assati drach. quatuor, seminis rosarum, oxalidis, plan-
taginis ana drach. vnā: omnia hæc probè trita frange om- *Ex fructu*
phacio solo, vel succo mirti, & aceto simul, & siccata excipe *rhu, recentis*
miua, facta ex succo cydoniorum & aceto. Dantur drach. tres *pulpa sepa-*
cum syru. cydoniorum acidorum. Ad affectum eundem, etiā si *randa.*
intestinorum vlceratio adsit, mirè valent hi trochisci, à nobis *Cortex hor-*
compositi. Spodij drach. septem seminis rosarum, & rosarum *dei deterfo-*
ipfarū, acatiæ, balauftij, sanguinis draconis, ana drach. duas & *rius est, ob*
semissem: seminis oxalidis drach. vnā & semissem: oxyacathæ, *id vacuatio*
carnis rhu, seminis plantaginis & portulacæ, assati, ana drach. *nē promoue*
vnā & sextam drach. vnus, gummi assati drach. vnā, fiāt *ret. Epithe-*
trochisci ponderis drach. semis. Datur cum decocto hordei *ma, id est,*
excorticati. Ad eandem hypercatharsin cum ventriculi hepa- *scutum seu*
tis & aliorum viscerum imbecillitate, epithema hoc salubre *emplastrū*
sum expertus. Acaciæ, hypocisthidos, rhu, gallæ, ladani, calami *partis alicu*
aromatici, rosarum & seminis ipfarum, santali albi & rubri, *ius.*
galliæ moschatae, ramic, [id est, compositionis ex gallia mo- *Ramic, in*
schata, & pasis vis] mastiches, xylaloës, spicæ, thuris, costi, *trochiscus di*
myrrhæ, cyperi, absinthij, ana drach. duas: probè omnia teran- *cetur.*
tur. Tunc tortellorum de seni drach. tres, dactylos siccos duo- *Est panis li*
decim numero, gummi afsi drach. quinq;. † myuæ glutinosæ quore ido- *neo, vt a-*
30 vncias tres: horis 24. macera: aquæ rosatæ, vini austeri, succi ro- *nea, vt a-*
sarum, succi foliorum myrti, & foliorum rhamni ana, vnc. *qua rosariū,*
vna & dimidia: calfacta post coque igne lento, ad mellis spif- *mersus est*
situdinem: tunc iniectis pulueribus tere in mortario, donec *aliquoties*
glutinosum euadat, extende, linteo, aut alutæ, & suffi xylaloë *assatus vt*
& ventri toti impone. Alterum recipit, rosarum, & seminis ea- *biscoctus.*
rum, pulpæ rhois, santali albi & rubri, spodij, sanguinis draco- *† Hæc My-*
nis, succini, balauftij, gallæ, acaciæ, hypocisthidos, galliæ, mo- *na cydonio-*
schatae, corticū mādragoræ, capitum granatorum, ana drach. *rū longa co*
tres: caphuræ drach. vnā, & tertiam drach. vnus: puluera tenui *Etione lente*
40 ter, tunc accipe succi extremitatum vitis, vncias duas: ompha- *scit.*

cij vnc. semissem: succi extremitatum myrti & aceti ana vnciam vnam: quibus infunde horis 24. hordei excorticati vnc. duas, gummi vnc. vnam, granorum myrti tenuissimè tritorū vncias tres: quibus adde miuæ acetatæ vnc. tres: coque igni lento ad viscosam spissitudinem, tunc in mortario species tundendo permistæ intendantur liuteo, & cum xylaloë suffiatur, & ventri toti imponatur. Est enim sanum hoc & expertum epithema. Clysteribus quoq; si affectus postulat, vtendū idoneis, qualis fuerit optimus ex butyri drac. triginta: sanguinis draconis drac. tribus, aut pluribus, aut paucioribus, pro necessitate. 10

Canon tertius.

Reuellimus item medicamentum ad loca sedi immodicè fluenti opposita, vt cutim, balneo & frictione sudorem prouocantes: vt cæla, vinculis ipsorum dolorificis, & cucurbitulis: vt vesicam per vretica, & per os vomitoriū dantes. Præstantissima autem inter hæc sunt frictio & balneum, præferim ex aqua dulci, cui chamæmelū, absinthium, sampsuchus, folia citri & similia incocta, efficacius ipsum reddiderūt, quia poros dilatant, & corpus roborāt. Ne autē cum imperitis quibusdam adstringentia incoquas, corpore enim densato materiae & vapores intrò compelluntur, quæ res fluore augeat. Præcipuo igitur studio poros rarefac, & foràs quibus potes modis attrahe, vt per cutim materia, & vapores acres expirent: id quod sudor in balneo, vel aquæ calentis vapore, præstabit. Frictiones autem fiant primū lenes, post etiam valentiores, ne tamē ægrum lædant: identidemq; repetantur, donec multus reddatur sudor, idemq; frequentissimè tergendus est: hoc enim modo promptius effluit, cum in poris diu relictus cōcrescat, & alterum vel sudorem vel vaporem exitu prohibeat. Fricuisse etiam extrema multū iuuat. At verò vulgus medicinæ imperitū, omnes à medicamēto indiscriminatim lauat, ignorans balneū foràs trahere (vt Galenus ait) & materiae reliquias virtute medicamenti purgantis ad intestina omninò repentes, in oppositū mouere, ac facultate sua ad totū corporis habitū reuocare: tunc quidem facilè erit iuuare, vt promptius reperet, vel saltem exolueretur: nunc autem difficile: Prætereà dānandum est balneum, licet ipsius virtute attractio materiae ad exteriora, ea que ignobilia speratur: ipsa enim transmittitur ab ignobilibus partibus intestinis, ad ignobilem cutim, sed per 40 par

Non fiant
dura, quia
densant, sed
multa po-
tius qua di-
gerunt li. 2.
3. sani-
tat.
Apho. lib. 4.
sub cane.

partes nobiles, hepar & venas, cum præsertim natura melius vacuet propinqua, maxime si viæ adsint conuenientes. Materia enim vacuanda est per partem, ad quam magis declinat, præcipue si ea erit idonea, inquit Hippocrates. Errant igitur omnes sine discrimine, post sumptum medicamentum lauantes, obstructionsq; & cutis vitia excitant. Reuera autem balneum nequaquam salubre est, post medicamentum purgatorium, nisi cum immodicè vacuat: tunc enim auertendo materiam fluorem sistit. Postquam verò in balneo diu sudatum est adstringentibus vires sunt firmandæ, ne laxata purgando viscera, materias recipiant, & vt materiæ ad oppositum conuertantur. Si verò hæc non contulerint, corpus eius torum pannis lineis aqua infusis tam diu in balneo vndique percutiat, donec ipsa cutis rubeat & inflatur, tunc fricetur vt fudet. Sedere autem in balneo, super calidos lateres, aut lapides leues raros: aliis verò hypochondria, ventrem, lumbos calfacere, in id multum confert.

Extremorum item ligaturæ per insitas dolorificæ, & frictions materiam per aluum fluentem in contrarium auertunt præsertim si ab alis & inguinibus cœpræ descendat. Idem præstant diuretica, hoc est, vrinam mouentia. Mictus enim noctu plurimus, paruum significat deiectionem, vt inquit Hippocrates. quoniam vrina largior, vt etiam sudor, multam deiectionem sistit, materia ab intestinis, & summa hepatis, ad renes vel poros partium retracta, & ob sterus siccum, & ad excretionem pigram relinquente, vt Humain visum est. Vomitus quoque in hoc affectu prouocare in contrarium reuellit [vt à longo alui profluuiio habito, spontinus vomitus superveniens morbum soluit.] Quomodo enim fluor alui vomitum, alioquando, sic vomitus fluorem alui curat, autore Hippoc. quando scilicet materia illorum causa ad oppositum trahitur, vt ait Humain. Auertunt etiam alui profluuium cucurbitulæ, hypochondriis, lateribus, ventriculo, lumbis, affixæ.

Cano quartus.

Molestam autem humorum in corpore agitationem & fluctuationem quiete, & somno sedamus: cum enim vacuationem ab elleboro immodicam sistere voles, somnum impera & quiete, inquit Hippoc. corporis scilicet ac animi, vt Heben Mesues interpretatur, idq; sensuum obiectis celebribus, & iucundis homini adhibitis. Somnus etiã inducendus est animu

demulcentibus melodiis, & cantionibus, & musicis omnibus instrumentis: ad hæc remediis somnificis, & reliquis delirium sedantibus. Somnus enim profundior, & quies omnes humorum agitationes maximè sedat, ut contra indicat nauigatio turbari motione corpus, ut inquit Hippoc. Præterea in hoc affectu à cibo & potu omnino abstinendus homo est, nisi syncope, hoc est, virium præceps lapsus, timeatur: hi enim humorum agitationem augent, non remittunt.

Aph. 14.
lib. 4.

Canon quintus.

SCopus tibi sit præcipuus, animū exhilarare, corq; roborare, sumendis, admouendis, educendis, faciendis. Hominem igitur in domo temperata compone, non autè frigida (quoniam frigus humores intrò compellit, quos foras ad cutim traxisse fuerit salubrius) neq; item calida, quòd calor corpora resoluendo infirmat vires, ac deiicit. Cibus autem & potus, omnis est tibi deligendus, qui animum recreet, ac ipsum cor roboret, de quo postea plenius dicturi sumus.

10

Canon sextus.

Hvmores verò congelare, & narcoticis vti per fugium est vltimum: tuncq; solum, quando prædicta omnia nihil contulerunt, & curatio propè deplorata est: narcotica autem fortia tibi vtenda sunt, qualia antidotus theriace & Philonis, & similes: at verò grauissimè errāt, qui horum affectuum initio narcoticis vtuntur: hæc enim verè non curant, sed velut cōgelatā materiā intus cohibent, quæ non multò post impetu maiore ruit, quàm prius, relictis in corpore per hæc congelationis, & mortis quibusdam rudimentis. Vera autem curatio fuerit causæ fluore excitantis ablatio, partibus interea & facultatibus nos gubernantibus, in vnū reductis, & roboratis, ut diximus. Vbi verò necessitas inuitat, præsertim quando prædicta omnia nō cōtulerūt, narcoticis vti cogimur, prius tamè castigatis secundū modos & conditiones, quibus ipsorum nocumenta emendantur, eaq; quā plurima: vitæ enim sunt omnino contraria (congelant namq; & stupefaciūt, & mortificant) præcipuè si simplicia sint, & eò magis si sint recentia. His autem narcoticorum noxis, ars tribus remediorum mistis generibus præcauet, & horum actiones tutas reddit. Primo loco miscentur, quæ narcoticorum congelationē resoluunt, & auferunt, ut castorium, piper, crocus, hæc enim sunt velunt theriaca narco-

30

40
tico

ticorum: piper quidem & castorium resoluendo, & dissipando, crocus autem coquendo, & narcotici vim cohibendo. Secunda miscetur, quæ facultates nostrum corpus dispensantes firmat, & spiritus instaurant, ut spica, doronicum, zedoaria, & alia tum cardiaca, tum stomachica, vitæ, seu dictis facultatibus commodantia. Tertia miscentur narcoticis, quæ materias de parte in partem fluentes agitasque sistunt, & cohibent, ut myrrha, thus, gummi iuniperi, & similia. His enim narcoticorum malignitas reprimitur. Verumtamen si narcoticis ab-
 10 stinere potes, præstantius quidem fuerit: sin uti cogaris, potui ne da, sed emplastris adhibe, aut si per hæc parum proficitur, balanis aut clysteribus. Quod si potui dare cogaris, cum præ- meditatione & cautè dabis idque antiquatum potius, quale scilicet minus est noxium, virtute narcotici, coctione & rerum aliarum mistione, cocta & fracta. Vespere autem dormituris tempestivè datur, quia somnum conciliat agitationes sedan- tem. Dant item nonnulli manè, præsertim, quando ægrum in-
 20 somnia non torquet, tuncque minus crebram desurgendi ne- cessitatem, morsum excrementorum obtudendo, faciunt. Sed narcoticorum vsus est fugiendus mox à cibo, & in plenis cor- poribus aut impuris: purgatis autè est tutior. Caue itè ea dare diebus simul multis, sed tēpus interpone, quo roborantia dabis, quæ vitæ seruent thesaurū. Adde quod narcotica, oculis quo- que & sensoriis aliis nocent, nisi horum noxam studiosè vites, ut dando tam parvam quantitatem, quæ viribus nostris non officiat. Pauco enim & sæpe quàm multo semel uti, præstat. Quod autem ad dolorum insultus attinet, ante hos narcotica adhibere est satius: quanquàm interdum in ipsa commotione
 30 violenta, ut colico dolore vehementi, exhibere oporteat quod significavit Galenus, dum colico dolori multum vehementi, interdum necessariam magis esse dicit, per stupefacientia fal- sam curationem, præsertim cum magna est doloris intentio, quàm veram, ne vires interim resoluatur, & collabatur. Hæc verò narcotica fuerint vsu tutiora, primùm quod scripsit Israë- lita valenter adstringēs, ob id salubre ad fluorem alui, à medi-
 40 camento vel alia causa excitatum: recipit thuris drach. vnam; coaguli leporis drach. duas: opij drach. vnam: gallarum drach. tres: fiant ex eis trochisci drachmæ vnus. Datur autem vnus potui. Catapotia quoq; hæc filij Zesar, ad alui fluorem & flu-
 xiones ad viscera vel à visceribus, recipiunt bdellij, gummi

iuniperi, opij, thuris minuti, myrrhæ, croci, ana: fac catapota ciceris magnitudine, da vespere à tribus ad quinque. Nostri præterea trochisci sunt efficaces ad immodicum alui fluorem à medicamento purgante excitatum, vel alia causa & ad choleram morbum. Nam & vomitum à causa præsertim frigida stringunt, & facultates corpus gubernantes roborant, & somnum conciliant: recipiunt verò cyperi, thuris minuti, ameos, gallæ, croci, gallæ moschatæ, caryophyllorum, balaustij, chamæpityos, malicorij, myrrhæ, spicæ, ana drac. duas hyoscyami, opij, ana drach. vnam, & dimidiam: fac trochiscos aurei vnius: datur vnus. Sunt & alij nostri trochisci in præsentem scopum efficacissimi, hoc est, ad stupefaciendum, & omnem alui fluorem & vomitum à causa calida. Recipiunt spodij, seminis rosæ acaciæ, hypocisthidos, balaustij, sanguinis draconis, gallæ, croci, ana drach. duas: boli drachmam vnam & dimidiam: opij, hyoscyami, ana drachmam vnam: fac trochiscos drachmæ vnius: datur vnus cum aqua rosarum.

THEOREMA

QUARTVM.

QUARTVS nobis scopus superest, correctio scilicet noxarum in corpore à medicamento post purgationem relictarum, capitibus tredecim absolueda.

Curatio febrium purgationi superuenientium.

CAPVT I.

DE morborum purgationi immodicæ succedentium curatione agamus, primumque de febribus. Has autem medicamentum purgans excitat, vel quod ipsum immodicè calidum & acre intemperiem calidam siccam in corpore relinquat, vel quod materiam commouit, non expulit, hæc autem velut conculcata putrescit, & febrem excitat vel quod sumpto valenti medicamento purgante, motus vehemens corporis aut animi superuenit: vel quia frigoris occursum pori sunt densati, qui vaporibus transpiratione prohibuerunt: vel quia sol humores iam motos incendit: vel quia post medicamentum purgans homo cibum celeravit, quo factum est, ut medicamenti aliquid cum alimento in venas penetrarit, & fluxum valentem concitauit, aut materiam concul-